

VESTNIK

NOTICIERO

BUENOS AIRES

1964 SE. 6

XV

VSEBINA: Glas sove v obližju človeka (C. C., Buenos Aires) — Testimonio: Yo volví de la tumba — Ob junijskem spominskem dnevu (E. Š., Argentina) — Našim padlim v spomin (F. J., Argentina) — + Juan Adolfo Romero; + Pascual Bailon Vazquez — Junijske aretacije pred 20. leti (Pavle Rant) — Spomini na nekdanje trpljenje: Log pri Brezovici — Naša učitelja: Sv. Ciril in Metod (Dr. Stanko Kahne, SDB) — Morda še niste brali (Spectator) — Ljubimo svoj jezik (Jože Vombergar, Argentina) — Gradivo k Vetrinju: Msgr. Škerbec, NO in Vetrinje (Pavle Rant) — Novice iz Slovenije — Urednikov kotiček

VESTNIK je glasilo slovenskih protikomunističnih borcev. Izdaja ga konzorcij
Predsednik Edí škulj, upravnik Janez Kralj.
Oprema: Franci Pernišek

UREDNIŠTVO in UPRAVA: Ramón Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.

NAROČNINA: Južna Amerika 280 pesov odn. enakovrednost v dolarju, USA in Kanada 2.50 dolarja letno., Anglija in Avstralija 1 funt šterling, evropske države 1.50 dolarja.

Editor responsable y redactor: Eduardo škulj, administrador: Juan Kralj
Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Bs. Aires

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 700.070

GLAS SOVE V OBLIŽJU ČLOVEKA

C. C.

Starejši ljudje so doma pravili: če sova v bližini hiše skovika, bo mrlič v hiši.

Spomladi 1942 smo zaslišali glasove sov iz človeških grl: iz partizanskih grl ob robovih gozdov je skovikanje naznanjalo smrt. Partizani, vaški terenci, kurirji, propagandisti — vsi so skovikali, vsi oznanjali smrt. In ta melodija človeškega skovikanja je tudi pomenila dolgo vrsto pogrebov v slovenskem življenju. V malem slovenskem narodiču so zevale vrzeli druga ob drugi. A skovikanju ni bilo konca.

Vaški terenci so grozili, češ naj se ne udeležuje narod pogrebov. Spet novo skovikanje. Noči so postale grozne in gozdovi so požirali nedolžne žrtve: „izdajalec je bil“, so skovikali naučeno partizanski krvniki. Kakor so oni s pogumom zrl v gozd, ker so vedeli da tam padajo življenja, ki jim utegnejo preprečiti uspeh v revoluciji, tako je bil naš pogled v gozdove grozen, nepopisljiv, strahoten. Skovikanje z vsakega drevesa, skovikanje za vsakim grmom.

Ogibalo smo se naših lepih gozdov. Ogibali tako, kakor se še danes s strahom približujemo pragozdovom, ker ne vemo, odkod in kako bo planila na nas kakšna zver, da nas uniči. Iz naših gozdov so takrat prežale na nas oči ljudi — pozverjenih ljudi in skovikale.

Tako nam je ta pesem prešla že v navado. Med bojem. A zgodilo se je, da so ob koncu drugi poslali cvet naše mladine na rob gozdu, ne vedoč, da so v njem sove. In skovikanje je narastlo, kakor še nikoli. Namesto pogrebcev s križem na čelu so odbrali hijene v človeških podobah, najbolj podivjane med njimi, da bi bili za spremstvo tistih, ki so se do tedaj lahko izmikali soviniemu skovikanju.

Zdaj sove v kočevskih gozdovih ne skovikajo več, kajti smrt je že šla mimo v tisočih in tisočih. Za nekaj let, desetletij so sove nasičene.

Zdaj v kočevskih gozdovih pojo ptički in se preletavajo metulji po jasad ob robovih množičnih grobov: pojo v počastitev vseh, ki jih je skovikanje pognalo v smrt. Pojo namesto nas in bodo peli, dokler se preostali nekega dne ne bomo mogli zbrati na njih grobovih in zapeti himno zmage.

Bratje, spite mirno — naša misel je z vami.

TESTIMONIO**“YO VOLVI DE LA TUMBA”**

Grandes formaciones de los combatientes anticomunistas —las dos unidades de Kočevje, la técnica y algunas otras— fueron transportadas desde Kranj el día 1° de junio a Št. Vid. Allí nos seleccionaron: a los oficiales, los suboficiales y las tropas, cada uno por separado. De allí nos llevaron a Ljubljana; detrás de los mataderos municipales tuvimos que combiar de tren porque el puente había sido destruído y tras una brutal paliza nos metieron en los vagones con destino a Kočevje. Nos encerraron durante la primera noche, víspera del primer viernes del mes; a la mañana siguiente nos ataron primeramente los brazos detrás de la espalda y luego brazo a brazo atándonos con alambre a la altura de las muñecas, formando filas de diez. Al terminar este entrelazamiento nos obligaron a sentarnos y levantarnos. Una sola prueba de tal índole era algo que no se puede describir; el alambre se metía en la carne. Después de esas pruebas nos sacaron el alambre dejándonos atados de a dos; así nos tiraron sobre los camiones y cada uno quedó sobre el camión tal cual como cayó, algunos ya estaban heridos casi mortalmente al completarse esta carga. Los de abajo tuvimos que soportar todo el peso de los demás ya que nos habían apilado como troncos de madera. Así colocados nos llevaron a Kočevski Rog. Una vez en destino, nos descargaron de los camiones, nos sacaron los vestidos, cortaron los cordones de los zapatos y nos descalzaron; a continuación nos quitaron el alambre y quedamos unicamente con los brazos atados detrás de la espalda. Después nos obligaron a correr en medio de una doble fila de comunistas, algunos de los cuales esgrimian grandes palos, en los cuales habían atado cuchillos, mientras que otros tenían bastones largos. De esta manera partieron por la mitad las cabezas de algunos. Así corriendo, nos encontramos frente a un enorme foso (de Carso) de una profundidad de 30 metros aproximadamente. Alrededor del foso estaba todo sangriento y lleno de restos humanos dispersados; al llegar al borde del mismo le pegaron un tiro a cada uno a boca de jarro: para algunos el tiro fué mortal, para otros no. Yo, por ejemplo, pude saltar y el tiro no me alcanzó cayendo en la hondonada intacto y vivo. Quedé tirado sobre una enorme masa de cadáveres y sobre mí caían nuevos compañeros. En el foso mismo había una gritería espantosa: “Dios mio, perdónalos ya que no saben lo que estan haciendo!” Rezamos el acto de contricción y el credo, mientras que los sacerdotes, todos fuera de sí, cantaban misa en latín.

Yo no sabía si me encontraba en éste o en el otro mundo. La

sangre de mis compañeros que caían sobre mí, se desparramaba por todos lados y me entraba en la boca. Todo esto me provocaba una sed terrible. Cuando se calmó un poco el salvajismo de los comunistas, empecé a moverme. Llegué a liberarme de la carga de los cadáveres sobre mí y de pronto ví que aún vivían unos doce compañeros, pero la mayoría estaba mal herida. Con el correr de las horas y días murieron todos al perder la sangre o agotados por el hambre y la sed. Pude resguardarme en una caverna lateral del foso y empecé a lamer las rocas húmedas tratando así calmar la sed. Entre los heridos aún con vida reinaba una sed tan terrible que empezaron a cortar la carne de los compañeros muertos para refrescarse los labios. Por pura casualidad uno de nosotros tenía un pequeño cuchillito. Después de un par de días los comunistas minaron el borde del foso con lo cual provocaron el derrumbe de apreciable cantidad de piedras en el foso. Yo quedé vivo en la caverna lateral. Al minar el borde del foso cayó en el mismo también un abedul cuyas ramas llegaron hasta mi caverna. Usando este abedul alcancé a subir y salvarme. Me ha salvado la medalla milagrosa de la Virgen que tenía conmigo en el bolsillo de la camisa. El día que nos arrojaron al foso era justamente primer sábado de mes. Los muchachos han sido todos muy creyentes; estoy persuadido que fueron directamente al cielo.

— — —

“Volví de la tumba”, relato de X. Y. que fué devuelto a fines de mayo de 1945 por las tropas británicas, estacionadas en Austria, a las tropas comunistas de Tito (Josip Broz). — Original del testimonio, en idioma esloveno, publicado en “Koledar Svobodne Slovenije 1949”, Buenos Aires, pág. 95-96.

Bolela ga je — kot vse kaže, tudi „dedna pregreha“ slovenska — nezrela negotovost v temeljnih narodnih ciljih in terjatvah (ki se javlja tudi v vsakih deset let novih „narodnih programih“): „Res se nam Slovencem godi, kakor pišetom, ki čivkajo in bi radi izleteli, pa ne vedo kam, in kako, in če nas sosedje povprašajo, kaj bi radi, jim ne vemo povedati, prav za prav kaj.“ Podoba je, da je ta slovenska lastnost ostanek avstrijskega šolanja v liberalni demokraciji s tipično začetniškim političnim literaturizmom in eksperimentiranjem ustavne Avstrije. Slomšku je bilo „nenehno ‘probiranje’ v Avstriji“ prav zoprno.

OB JUNIJSKEM SPOMINSKEM DNEVU

Brez orožja teče boj naprej. Ostala nam je beseda, govor, tisk, dano nam je bilo življenje v svobodi. Ali ga znamo ceniti in prav izrabiti?

Boj teče naprej. Povsod, vsak čas. Vsakdo naj si sam izpraša vest, če je storil vse, da je uničeval komunizem, udore preprečeval in odbijal, volkove v ovčji koži odganjal.

Ob letošnjem spominskem dnevu bi rad poudaril enega največjih naših uspehov v boju brez orožja. Pred dnevi sem moral spet seči po Zgodovinskem atlasu prof. Pavlovčiča, ki ga je izdala Slovenska kulturna akcija, in sem šele to pot opazil v uvodni besedi, da je atlas izšel na pobudo in s pomočjo gimnazijcev iz špitalske taboriščne gimnazije, ki so ob desetletnici mature hoteli poudariti svojo hvaležnost profesorskemu zboru in svojo ljubezen do naroda. — Kako čudovito dejanje mladine, ki ni posegla z orožjem v boj doma, ker je bila res še vse preveč mladina, a tudi ne takó mladina, da se ne bi zavedala velikega poslanstva, ki ga ji je življenje na tujem, pa v svobodi, naložilo. Tako je Atlas po zaslugi te mladine — katere očetje so stali s puškami v rokah na straži vsa leta revolucije in nje starejši bratje končali v kočevskih gozdovih — bil strašen udarec komunističnemu režimu doma: pri vsej razpoložljivosti fondov, pri vsem uradnem sodelovanju se vendarle nihče doma ni zganil, da bi takšno knjigo spravil na svetlo.

Emigrantska mladina je tako napravila silen korak pred domovino na področju, kjer je delo najtežje. In če bodo danes doma hoteli karkoli podobnega ustvarjati, vedno bo ostalo in držalo: emigranti, mladina med njimi na prvem mestu, je bila vodnica novih potov, novih iskanj, novih poletov. To pa je tudi vodilna nit naše delavnosti — od nosno bi vsaj morala biti — vse dni, ki nas še čakajo na tujem: korakati pred domovino.

Moramo priznati, da imamo prednost pred domovino. Ni dvoma, da so doma ljudje, ki bi radi delali, pa jim okovi suženjskih dikta-

torjev ne puste sprostivte. Tem gre naša misel, ker vemo, da silno trpe, da jim razganja srca in jim bije v žilah kri, ki se noče umiriti, pa se mora, ako si hočejo ohraniti življenje. S takšnim zadržanjem samo povečujejo krog tistih, ki vsa leta med vojno niso mogli govoriti niti pisati vsega, ker sta jih preganjala okupator in partizan.. Zato mnogo mnogo lepega iz onih dni ni ohranjenega. A prehaja iz ust do ust in postaja izročilo, tako lepo in svetlo, da se bo nekoč, ko bo sonce svobode spet sijalo nad slovensko zemljo, prikazalo v vsem sijaju. Tisti dan ne sme manjkati izročilo emigrantskih rodov. Izročilo, ki ga kujemo dan za dnem, leto za letom, izročilo — zrelostno spričevalo ljudi, ki so iz ljubezni do svobode zapustili dom in rod.

Junjski spominski dan ni samo dan žalovanja. Je dan izpraševanja vesti, je doživetje notranjega pretresa, ki ga moreš prenesti samo tedaj, če se ti ob vprašanju: ali sem vse storil, dosti delal za skupnost? — niti za hip ne utrne dvom.

Novi časi bodo bolj ko kdaj rabili celega človeka. Zato nehajmo s polovičastvom, plehkostjo, površnostjo, pojďimo h koreninam slovenstva in krščanstva in lahek bo naš odgovor pred domovino.

Naj nam bodo gimnazijci — emigranti vzgled in spodbuda, kako sleherno leto dostojno proslaviti spominski dan z doseženimi uspehi.

E. Š.

V znameniti pridigi na leci Jarnikove župnije Blatograd na Koroškem je na binkoštni ponedeljek 1838 Slomšek izrekel tedaj najostrejšo moralno-teološko obsodbo narodnega odpadništva: „Človeški jezik je talent, katerega nam je Gospod nebes in zemlje izročil. Kdor svoj materni jezik pozabi, malopridno svoj talent zakoplje, Bog ga bo enbart terjal, ino vsi zaničevalci svojega poštenega jezika bojo v vnanjo temo potisnjeni.“

NAŠIM PADLIM V SPOMIN

1945 — 1964

Mati piše pismo belo:

„Sin, si živ, ne pišeš več?“

Pismo tja v kočevsko hosto
v kljunčku nese droben ptič.

Kjer kočevski so gozdovi,
hiš ni belih ne ljudi,
tamkaj v zelenem gaju
grob stoji, a križa ni.

„Dragi bratje, kje ležite,
kje grob je? Sam Bog ve,
brez sveče je in brez cvetic,
zarastel ga plevel je že.“

„Kje, oče, vaše je grobišče,
kje neki vi počivate? —
Ne vemo poti ne stezice,
da šli potočit bi solze.“

„Kje, mož ostal si, žrtev vojske,
žaluje žena za teboj.
Otrok sprašuje, kje je oče,
in kdaj se vrnil bo domov.“

Kje sin trohni, ugiblje mati,
od joka že izgublja vid,
končano zanjo je življenje,
odkar je padel ljubi sin.

„Kje, bratec, tvoje je grobišče,
kje tebe krije črna prst?
Vsak dan te sestra v mislih išče,
ker šla bi rada na tvoj grob.“

„Kje tvoja, fant, leži gomila?“
dekle si vedeti želi,
in v duhu cvetje ti pošilja,
ki ona zate ga goji.

Izgubljeni grobovi vaši
od doma proč neznano kje,
molitev naša, bratje dragi,
vas našla bo kjerkoli ste.

Za narod vi ste se borili,
za njega dali svojo kri:
spoštljivo mi, ki smo ostali,
spominjamo se vas vse dni.

❖ **JUAN ADOLFO ROMERO**

❖ **PASCUAL BAILON VAZQUEZ**

Trdimo, da smo v boju proti komunizmu. In da nismo nehali tedaj, ko so nam Angleži ob prestopu dravskega mostu pobirali orožje in ure in drugo.

V trditvi naše vztrajnosti v borbi spremljamo danes vse narode po vsem svetu, ki jim komunistični teror hoče krojiti bodočnost in soliti pamet. Spremljamo še bolj v deželah, kjer smo našli drugo domovino.

Pred časom je argentinska žandarmerija odkrila teroristične bande prvih revolucionarjev. Ti so že pričeli s svojimi akcijami po preizkušanih metodah.

Na begu pred rednimi oblastmi se je krdelo takšnih revolucionarjev zateklo na veliko domačijo, kjer je bil upravnik PASCUAL BAILON VAZQUEZ, preprost in pristen človek argentinske notranjosti, star 59 let. Od njega so zahtevali živil. Ker jih ni hotel dati, so ga ustrelili — v tilnik. Kakor nekoč pri nas...

Orožniki so revolucionarje zasledovali in v spopadu je padel mlad orožnik JUAN ADOLFO ROMERO.

Oba sta padla kot žrtvi komunističnega terorja. Kot taka se pridružujeta milijonom in milijonom, ki so padli pred njima, zaklani, razmesarjeni, razčetrverjeni, razsekani, opljuvani, zasramovani. V tem sta našim žrtvam blizu.

Zato se jih danes spominjamo s prošnjo k Vsemogočnemu, naj bi njuna smrt ne bila začetna dvojica nepregledne kolone drugih, ki bi morali iti po njuni poti, ampak mejnik, ob katerem se bo zdravi večinski del argentinskega naroda postavil v bran: kar pridite... kar poskusite, pri nas ne bo šlo, kajti pomedli vas bomo, preden boste mogli sploh kakorkoli zapeljati narod.

V to verujemo, trdno zaupamo. S to mislijo bomo spremljali napore argentinskih oblasti pri čiščenju nezdravih in narodu škodljivih elementov, saj vemo, da je z njih odstranitvijo tudi naš mir zagotovljen.

Obema padlima — slava, za oba zmolimo Oče naš!

JUNIJSKE ARETACIJE PRED 20 LETI

Verjetno bo prijatelj Dušan Pleničar s svojimi sodelavci pri Klicu Triglava obširneje in s podrobnimi podatki prikazal junijske aretacije v ljubljanski Bati, ki jih je Gestapo izvedla pred dvajsetimi leti. Nanj in proti njegovim je šel tedaj glavni sunek Gestapa.

Sicer pa... Okrog 22. junija sem potoval s prijateljem v Trst. Tam smo se naslednji dan sešli z Jojom, časnikarjem, ki je bil duša vsega odporniškega gibanja narodnih sil. (O njem bo mogoče brati vse podrobnosti o delu, naporih, trpljenju in strašni smrti v knjigi spominov Vladimirja Vauhnikarja, ki bo v kratkem izšla v založbi Svobodne Slovenije.) Popoldne in naslednji dan smo se sestajali s prijatelji v vogalni hiši na Ponte Rosso, tam ob vhodu na trg pred cerkvijo sv. Antona. Mislim, da je nekaj kvadrov proč bila tržaška questura.

Na Vidov dan 28. junija sem se vrnil v Ljubljano in drug dan je bilo slovesno zborovanje na Kongresnem trgu. Res se točno ne spominjam, kaj je bil namen tistega zborovanja, a vsekakor je šlo za nekak obrambni zid, ki ga bomo tudi Slovenci delali, da se „reši“ Evropa v okviru nemškega rajha. Ne spominjam se, kdo je govoril, a stali smo tamkaj za varstvo, kot so nam rekli. Bilo je nepotrebno, kajti takrat je bila Ljubljana praktično že očiščena in ni bilo misliti na kake atentate. Vsekakor je zborovanje bilo v redu končano — govore ima verjetno shranjene kdo, ki je bolj lagodno potoval preko Ljubelja kakor pa mi, ki smo samo z nahrbtnikom in na kolesih zapuščali domovino...

30. junija popoldne so me po nalogu Gestapa aretirali skupaj z nekaterimi drugimi, ker so računali, da bomo v zaporu verjetno najboljše gradili „obrambni zid“. Priznam, da sem aretacijo pričakoval, posebno še po tržaškem obisku. Upal pa sem tudi, da ne bo težko dokazati nedolžnosti, saj so prve aretacije šle čisto v drugi smeri, kakor smo pričakovali. Tako se je zgodilo, da je policijski uradnik Vrečar — po partizansko Kenguruj, ki je ves čas najožje sodeloval z dr. Kančetom in preko njega s Svetino — „Ivotom“ imel dostop do tedanjega vodstva OF v Ljubljani, izvršil hišno preiskavo in odšel praznih rok. Kajti, karkoli so takrat takšni nameščenci dobili v roke, je šlo najprej po kanalih OF, ki si je potem ustvarila svoje zapiske za čase, „ki bodo prišli“, in šele potem oddali policiji odn. Gestapu. Tako je Gestapo do mnogih podatkov prišla prav po predloških KP, ki je na cenen način spravljala svoje nasprotnike v zapor, sama pa si ohranila čiste roke, da tako rečem.

Na sodnji me je sprejel policijski stražnik Kremžar — tisti, ki je nekaj let prej v Kranju bil pri aretaciji hudodelca Haceta, (brat menda generala KP Haceta), obstreljen. Poznala sva se in se pozdravila,

a služba je služba. Prišel je tudi oficir Južina, ne vedoč, da bova čez nekaj dni delila isto usodo.

Prvi večer sem se znašel v skupinski sobi, kjer so ogromno večino imeli partizanski somišljeniki. Med njimi so bili nekateri že enkrat na terenu, drugi — velika večina — terenci z ljubljanskih rajonov in okoliških vasi; tretji pa so partizansko usmerjeni postali v zaporu, ker njihovih aktov pač nihče ni rešil in so zato sedeli tja v tri dni. Nisem mogel preveriti niti še doma niti doslej, če je res, kar so nekateri trdili, da je med njimi bil nekaj časa zaprt znani Rudi Janhuba, ki ga pa oblasti niso spoznale. Je pa menda ob nekem delovnem delegiranju v Št. Vidu pobegnil in se znašel v Italiji. To bi lahko potrdil Janhuba sam, če se bo kdaj odločil pisati spomine od časa prepevanja bogokletnih pesmi na marijanski akademiji pa preko partizanskih atentatov po Ljubljani do sedaj, ko je „velik gospod“...

Rdeči so nas sovražno gledali. Pravzaprav naju dva: z menoj je bil tudi policijski uradnik, specialist za daktiloskopijo, Duša, čudovit dolnjski mož, ki je šel kasneje v Dachau. (Nima nobene zveze s Paulom Duscho alias Gustavom Binderjem.) A vzdržala sva rdeče in prenesla bolhe in uši, dokler naju niso poslali v celice — samice.

Pređen sem odšel v samico, sem dobil nepričakovan obisk. Prišla je oseba — niti imena ne morem povedati, da ji morda danes ne bi škodoval — in mi prinesla cigaret. „Za vas so mi dali,“ je bilo rečeno. — Šele v taborišču v Spitalu sem zvedel, kako je to šlo. Naj bo danes izrečena hvala vsem, ki so skrbeli za zaprte.

Na številki 103 sem se znašel. Ali ste brali Žekarja v Zborniku Svobodne Slovenije 1963—64? — Na 103. Mislil sem, da bom sam, pa je prišel še kolega Marijan Bizovičar. In začela sva dneve, kakor jih je znal popisati Marko Kremžar. Jaz jih ne znam, tudi poskušal ne bom. A ob stenah se razgovarjaš in slišiš: kako je Iztok — pozdravljen, ko boš tole bral! — pošiljal navodila drugim, kako je kaplan Šeškar trpel, kako so dva pilota psovali, ko so ju za nekaj dni pripeljali v naše nadstropje, kako so pazniki pripovedovali o smrti Toneta Tomšiča, kako so se odpirala vrata posameznih celic in se je iz zasliševalne čulo vike in krike... Ne, tega pozabil ne bom.

Ne bom pozabil, ko sem na stopnicah, ko so nas peljali k „pranju“, srečal Martina Krannerja in Naceta Lavrenčiča, pa Viktorja Berlota, in tudi sporočila ne, ki mi ga je oddal Albert Ilovar, kapetan in najboljši obveščevalec, kar smo jih menda imeli: „Kar veš o Slovenski legiji, molči za vsako ceno, drugo je vse izdano“. Ne bom pozabil Chalubskega pri zasliševanju in tolmača Dolinarja, ki sta vsa začudena ugotovila, da nista pri meni na „pravilni“ liniji. Samo za dva sta vprašala: za Radakoviča, ki sem ga poznal še iz Emmrovih časov, in takrat o njem nisem vedel ničesar, pa za kapetana Pirca, o katerem sem vedel samo to, da je iz Kranja doma kot jaz in nič več. Kaj delata, se mi ne sanja, saj vendar oba „gospoda“ dobro vesta, da preganjamo

samo komuniste in nam to vzame štirindvajset ur na dan. Chalubski je verjel in Dolinar (z naglasom na o) tudi. Ko sem odhajal iz zaslisevalnice, sem v stropu opazil škripec: danes me mrazi, če pomislim, da bi...

Zvečer sva z Bizovičarjem govorila kot vedno, o dnevnih stvareh, o bodočnosti, o dnevih, ki nas čakajo... Pa sem omenil, če ve, da je Kazimir Kukovič, preden je padel, oddal seznam glavnih OF v Ljubljani v roke Franceta Glavača in da je na tem seznamu bilo tudi njegovo ime. Ni vedel, potrdil pa je, da je bil takrat še z njimi. Zakaj, sam ni vedel, a zdelo se mu je, kot mnogim, da je med „onimi“ res osvoboditev prva stvar.

Na dan atentata na Hitlerja so nas držali v šahu, češ morda bo tudi tukaj nekaj bušknilo na dan. Pa ni — kakor vsak dan, smo tudi tisti dan popoldne poslušali pesem domobranske čete, ki se je vračala z vaj: „...Z nami punčka v dalj maršira...“. Zvečer smo vsi, vsakdo v svoji celici, glasno brundali Hej Slovenci. Niti Gestapo se ni zganila.

Prišel sem na svobodo 3. avgusta popoldne.

Zakaj gornje vrstice? Najprej zato, ker bi rad pred vsemi poudaril zahvalo Maksu Lohu, da se je za „svoje“ arestante zavzel z vsem srcem. Tako je ravnal ne samo po svojem najboljšem osebnem prepričanju, ampak tudi v zavesti, da je za borbo proti komunizmu mogoče korakati po več poteh, samo da je cilj vedno eden in isti.

Poudaril bi rad, da je Gestapo z veseljem preganjala tiste slovenske antikomuniste, ki se niso omejili na a priori zagovarjanje „evropskega obrambnega zidu“, vedoč da so le ti nevarni tako enemu kakor drugemu. Ti aprioristi so bili trenutno angažirani in je njih kontrakt potekel s koncem sezone. Ni s tem rečeno, da ne bi svojega dela opravili. Naredili so svoje, dobro ali slabo, to naj sodi zgodovina. Ta pa ne sloni na bleščečih govorih ali stavah, kdo bo bolj navdušil množico, ampak na golih dejstvih: ali je ali ni koristno za narod.

Končno naj mi bo dovoljeno izreči še tole: verjetno ne bi prišel iz zaporov, ako se moja mama ne bi toliko zavzela. Zavzela tako, kakor bi se sleherna mati za svojega otroka. Hotela me je rešiti, kakor so vaše matere, bralci Vestnika, hotele rešiti vas. Nikdar jim ne bomo dovolj hvaležni. Še manj, če bi se izneverili tistemu, kar je njim bilo sveto. In če so nas rešile, so nas tudi zato, da bomo naprej držali njihovo pot. Zato še danes vztrajam in bom — in prepričan sem, da ogromna večina soborcev tudi — na poti, ki jo je mama pokazala.

Kdor še ima mater živo — Boga naj zahvali — ji bo ob letošnjem junijskem spominskem dnevu lahko rekel: hvala ti! Drugi se jih bomo spomnili v molitvi, čeprav smo je mi sami morda bolj potrebni kakor naše matere. A vsekakor bo veljalo, kar doživljam te dni, ko gledam na televiziji življenje in delo opernega pevca in sedaj frančiškana José Mujica: mati ga je izmolila, da se je obdržal.

Tudi naše matere so nas zmolile, da bi obstali.

Na junijski dan se jih spomnimo!

Pavle Rant

SPOMINI NA NEKDANJE TRPLJENJE

(Nadaljevanje)

LOG PRI BREZOVICI

Napad

6. oktobra 1942 je bil že ves Dolomitski odred — okrog 450 ljudi — zbran v vasi Brezje, pol ure od naše posadke. Pred odhodom na napad jim je govoril poveljnik, menda so ga klicali Gad po partizansko, in jim povedal, da bodo napadli dve belogardistični postojanki, v vasi Log in v Kušlanovem gradu. Tudi terenci v vasi so že prejšnji dan govorili: „še nekaj ur manjka, pa bo konec belčkov“ — a to govorjenje nam ni prišlo tedaj na ušesa.

Okrog pol desetih zvečer je bilo. Straže so bile na svojih mestih, nihče ni slutil kake nevarnosti, nekateri pa smo bili z družinami v spodnjih prostorih poslopja, seveda vsakdo s puško ob kolenu. Temna je bila noč in partizani so jo pridno izrabili za načrtno obleganje šole. Nekaj jih je prišlo čez ograjo, pa jih naša straža še ni opazila. (Takrat nam je še manjkala izurjenost, saj smo bili začetniki!) A ob prvem majhnem šumu je stražar ustrelil v smer, odkoder se mu je zdelo, da je šum prihajal. V odgovor je zareglalo iz vseh strani in skozi okna so začele padati bombe. Na srečo smo se umaknili takoj na hodnik in od tam v prvo nadstropje in tako ni bil nihče ranjen, razen nekega dekleta, ki je prepočasi bežala iz sobe. Streljanju pušk in pokanju bomb se je pri-

družil jok otrok in viki žena. „Juriš, hura, svinje bele!“ so kričali partizani in metali bombe. Naša rešitev je v tistem trenutku bila samo v tem, da smo iz ene sobe skakali v drugo.

V posadki nas je bilo vsega skupaj štirinajst, od tega smo samo trije že bili vojaki, drugih enajst pa so bili mladeniči, ki so prvič streljali. Ženske in otroci so se zatekli na podstrešje, mi pa smo ostali v šolskih sobah, vsak s svojo puško in osemnajstimi naboji. Partizani so streljali brez presledka. Napad je vodil vaški partizan Filipič Alojzij. Okrog enajste ure so nam dali deset minut odloga, da se predamo, z zagotovilom, da se nam ne bo nič hudega zgodilo, samo orožje bodo pobrali. Tistih deset minut sem izkoristil, da sem zabarikadiral stopnice s stoli in pohištvom. Ko z naše strani ni bilo nobenega odgovora, se je napad ponovno začel. „Naprej skozi okna,“ je kričal partizan, „najprej vrzite bencin,“ je rohnal drugi. Tedaj pa se je vse poslopje streslo: v kleti je eksplodirala 10-kilogramska nemška mina in dim se je začel viti po stopnicah navzgor. A vztrajali smo na svojih mestih. „K... bele, ali ste znoreli, da se ne predaste?“ je rjovel poveljnik napada. Na svoje se je drl: „Naprej skozi okna!“ — a pri vsej grozni temi

noben partizan ni bil tako neumen, da bi pomolil glavo skozi okno, saj si je lahko mislil, kaj ga čaka. Okrog polnoči je bilo spet pet minut odloga in ob dveh zjutraj ponovno — zadnji dve minuti in spet napad. To pot so udarili tudi po strehi, ker se jim je zdelo, da se pod ostrešjem tudi nekdo skriva. Ob tem zadnjem napadu so najbolj kričale partizanke in groza me je, če danes pomislím, kakšne besede in izrazi so prihajali tiste trenutke iz ženskih ust!

Mi smo vztrajali na svojem mestu in ob jutranji zori videli, kako so partizani brez uspeha odhajali. Trudni, a veseli smo se spogledali, vsi pri življenju. Šli smo pogledat v klet, kjer je eksplodirala mina: k sreči je bila šola dobro zgrajena in je ves pritisk mine tramovje vzdržalo. Pred glavnimi vrati je ležala okrvavljena češka zbrojevka, zraven košček kosti. Tukaj je menda izgubil roko partizan, doma iz Dobrave. Ležalo je še okrog 20 ročnih bomb in še ena mina, pa velik zakrivljen nož in ena pištola. (Ko sem bil že v Vetrinju, mi je nek znanec pokazal izvleček iz Poročevalca, kjer je pisalo, da so truplo poveljnika napada na Log pri Brezovici 6. oktobra 1942 pripeljali na pokopališče iz gozda, kjer je bil doslej pokopan, iz gozda, ki ga je tako ljubil.)

Pred šolo sem potem zabrusil partizansko bombo proti močvirju ob postaji, kaplar Struna je zaigral na harmoniko in tako smo slovesno oznanili vaščanom, da smo živi in zdravi. Tedaj je prišel poveljnik grajske posadke pogledat, kaj se godi. Ob pol desetih je prišel oklopní vlak, pa dva tanka in štirje avtomobili vojakov z Brezovice, pripravljeni, da takoj zažgo vas — vse ka-

že, da je laškemu poveljniku bilo hudo, da nas niso vseh poklali. A naš poveljnik Hudnik se je uprl sleherni akciji proti vasi, nasprotno je Lahom dejal: „Tjale za hrib so šli partizani, tiste poiščite, vaščane pa pustite na miru!“ A laški poveljnik je hotel doseči vsaj nekaj: „povejte mi samo tiste hiše, kjer so banditi doma, pa bomo samo tiste zažgali!“ Tudi temu se je Hudnik odločno uprl, rekoč, da rajši vsi odvržemo orožje in gremo domov, ker tako se pa boriti ne mislimo. Italijan se je vdal. „Prav, dajte mi nekaj vojakov s seboj.“ Trije smo skočili na kamion in odšli proti Vrhniki, kjer se je priključilo spet nekaj kamionov in skupaj smo se odpeljali proti Stari Vrhniki, skozi Ligojno in čez Hrib v Horjul, kjer se nismo dolgo zamudili, a dobili nekaj ojačenj, in se zatem odpeljali skozi vas Zaklanec v Brezje in ustavili. Poskakali smo iz tovornjakov in spraševali po partizanih. Povedali so nam, da so res šli iz smeri vas Log skozi njihovo vas z nekaj naropanim blagom spet v hrib Ključ, ki je tik nad vasjo. Kar hitro je bilo ukazano „na kamione“ in odbrzeli smo proti Ključu. Prepričan sem bil, da bomo napadli to partizansko trdnjavo, pa sem se ob prvih topovskih strelih razžalostil: granate so začele padati na nedolžno vas in kmalu se je nad Brezjami pokazal gost črn dim. Niti en strel ni padel proti Ključu, a nas tri so postavili ob rob griča, da bi nas vsaj tukaj lahko nemoteno partizani pobili, ko nas že sinoči v šoli niso mogli. Po tem „junaškem“ boju proti nedolžni vasi so Savojsci slovesno odšli, prepričani, da so ohranjevalci dvatisočletne kulture.

Takoj drugi dan smo se začeli bolj

utrjevati, postavili smo bodečo žico okrog poslopja, dali posekati nekaj dreva okrog šole. A že devetega oktobra zjutraj je prišel Novak Franc vulgo Martinček povedat, da so pred njegovo hišo ubili mlekarja, Rus Antona, očeta devetih otrok, češ, da je tudi on streljal doma skozi okno, ko so oni napadali šolo. Da preprečimo še nadaljne podobne žrtve, smo takoj aretirali okrog dvajset oseb, od katerih so bile nekatere izpuščene, druge pa so odšle v internacijo — in tako je nastal v vasi mir. Ker pa smo jim bili na poti, so pomladi 1943 minirali vsa pota in steze proti Brezjam. Več nesreč se je zato zgodilo. Najhujša za našo posadko tedaj, ko je na tako mino naletela patrola. Kaplar Struna je bil takoj mrtev, Remškar J. iz Dragomerja pa je po nekaj dneh v vojaški bolnišnici podlegel ranam. Na eno takih min je stopila tudi patrola borovniške čete laške posadke, ki je ubila mulo in dva vojaka. To pa tisti dan, ko je bila v teku ofenziva na Dolomitski odred, ki se je končala z njega razbitjem. Naša posadka in grajska pa sta dobili nalog, naj se priključita postojanki na Brezovici. Šli smo torej na čelu kolone, Italijani za nami. Ko smo prišli na vrh hriba pri Brezovici, je nek partizan stekel v dolino, kjer so že vedeli, kdaj pridemo mi z Italijani. Ko smo se mi znašli v dolini, smo se najprej ustavili ob treh domačijah, ki so tik ob robu hriba. Takrat so se partizani dobro pripravili, na drugi strani doline, široke nekako 50 metrov. Spet smo šli mi naprej, Italijani pa so čakali, kakšen bo naš prehod. Ogledali smo si most, če je kaj miniran, kar je storila prva desetina.

Druga, v kateri sem bil sam, je šla za njo. Obrnil sem se in dejal, da je bolje, da gremo bolj narazen drug od drugega, kajti če pade rafal, pademo vsi. In že je zagrmelo iz brzostrelk ob nasprotnem robu gozda. In čutil sem, da me je zadelo v stegno. Streljanje je trajalo samo nekaj minut, a Italijani ves čas niso oddali niti enega strela v smeri, odkoder je prihajalo partizansko nabijanje. Po teh praskah so nas Lahi obvezali, meni so celo ponudili konja, pa sem ga odklonil iz same ogorčenosti, ker sem uvidel, da so nas Lahi poslali za tarčo naprej. K sreči so se partizanom tudi tresle roke in niso kaj posebno dobro streljali. Poleg mene je bil ranjen še nek italijanski vojak, ki je stopil na mino. Oba so naju odpeljali v bolnišnico. Tisti dan je bil razbit Dolomitski odred, največ po zaslugi kapetana Vidmarja, ki je previdno pripeljal šentjoško četo po robu Dolomitov in partizane tako mojstrsko tolkel, da se potem niso več prikazali. Vidmarjeva četa je imela samo dva mrtva. V bolnišnico so pripeljali tudi ranjenega partizana in neko partizanko, ki pa je drugi dan umrla.

S to dolomitsko ofenzivo smo naše gozdove očistili. Šli pa smo za partizani na dojenjsko stran proti Rudniku, kjer zjutraj smo izvedli mobilizacijo in mobilizirance poslali v Rudnik, mi sami pa smo šli naprej za partizani. Odkrili smo še nekaj bunkerjev, seveda že praznih, in ostali nekaj dni na tem področju, računajoč, da se bomo morda le srečali s partizani. A ti so že zapustili dotedanje delovno področje in odšli globlje na Dolenjsko.

(Konec)

NAŠA UČITELJA – OB 1100-LETNICI

(Nadaljevanje)

Dr. Stanko Kahne, SDB

Na Moravskem

Zdi se, da se je del Rastislavovega odposlanstva takoj vrnil v domovino, čim je bil sklenjen sporazum z Mihaelom III., medtem ko se je ostalo spremstvo s Cirilom in Metodom in njunimi učenci, po letu dni neposredne priprave poletí 863 javilo na moravskem dvoru v Velgradu, ki je po vsej verjetnosti današnje Staro mesto na Slovaškem.

Knez Rastislav je sprejel Cirila in Metoda in njuno spremstvo z odprtimi rokami. Priporočilno pismo cesarja Mihaela ju je dostojno predstavilo: „Bog, ki hoče, da bi vsakdo prišel k spoznanju resnice in dosegel višje dostojanstvo, je videl tvojo vero in prizadevanje in je sedaj v naših časih razodel črke vašega jezika, česar prej ni bilo, temveč samo v prvih krščanskih časih, da bi bili tudi vi prišteti k velikim narodom, ki slave Boga v svojem jeziku. Pošljamo ti torej tistega, ki mu jih je Bog razodel, pobožnega in pravovernega moža in izobraženega filozofa. Sprejmi ta dar, večji in dragocenejši kot vse zlato in srebro in dragi kamni in minljivo bogastvo. Pomagaj mu na vso moč izpeljati nalogo, zaradi katere je prišel in išči z vsem srcem pri tem le Boga. Ne zanemari skupnega zveličanja, temveč vse spodbujaj, da brez obotavljanja stopijo na pot resnice, da boš, ko jih s svojim prizadevanjem pripelješ k božjemu spoznanju, tudi prejel svoje plačilo skupno z njim, na tem in na onem svetu, za vse tiste duše, ki bodo verovale v Kristusa, Boga našega, od sedaj pa do konca, in da boš svoj spomin zapustil poznejšim rodovom, podobno kakor veliki cesar Konstantin.“

Zdi se, da je tole pismo, kot ga beremo v Konstantinovem življenjepisu, Metod v toliko priredil, da je bilo primerno za prikaz svetniškega lika svojega brata; a pri tem pa je opustil vsak namig nase.

Ciril-Methodova misijonska metoda

Slovanska apostola sta se takoj lotila svoje naloge: ustvaritev politično in cerkveno samostojnega kulturnega krščanstva slovanskega naroda.

Ta narod naj bi ne bil delovni material za vzpon drugim narodom, temveč graditelj svoje bodočnosti kot enakopraven član v družini drugih narodov in obenem težiščno središče drugih Slovanov.

Za dosego tega cilja sta imela v rokah že prvo osnovno orodje: izdelan književni slovanski jezik, njuno lastno genialno delo. Na njunih ramah je bila sedaj organizacija ostalih sredstev za dosego predpostavljene cilja: šole in cerkve.

Rastislav jima je dal v vzgojo in izobrazbo petdeset izbranih mladcev. Konstantin in Metod sta s pomočjo svojih že pripravljenih sodelavcev ustanovila šolo po carigrajskem vzorec. Začetni tečaj je bil prav gotovo skupen za vse. Nadaljevalni tečaj sta razdelila v dvojni odsek: semenišče za duhovniški naraščaj, ki mu je načeloval Ciril in šola za državno upravo pod vodstvom Metoda. Kot prvo važnejše delo obeh odsekov je bil z ene strani prevod in priprava bogoslužnih knjig za novo Cerkev, ki sta jo imela v načrtu; z druge strani pa slovanska prireditev bizantinskega zakonika Ekloge v „Zakon sudnij ljudem“.

Ne smemo pozabiti, da je moravsko ljudstvo kot masa že sprejelo krščanstvo in da so med njimi že delovali misijonarji; ti misijonarji so ob prihodu Cirila in Metoda še vedno ostali na svojih mestih. Prišli so na misijon sicer z vso dobro voljo, a bili so za tako poslanstvo nepripravljeni. Kakor so mogli, so se za največjo silo priučili slovanskemu jeziku. Temu primerni so tudi bili njihovi uspehi. Kot nam poročajo viri, sta ob svojem prihodu Ciril in Metod našla bodisi med velikaši bodisi med ljudstvom še mnogo poganskih navad in razvad, ki sta jih „iztrebila kakor trnje in sežgala v ognju svojih molitev“. Zlasti glede zakonske zvestobe in čistosti sta bila neizprosna boreca proti razvadam.

Zaradi izredno odgovornega dela, ki sta ga imela s pripravo vodilnega sloja, se Ciril in Metod gotovo nista mogla posvečati ljudskim misijonom po vsej Moravski, temveč sta se glede tega morala omejiti le na najbližjo okolico. A že to je bilo dovolj, da pokažeta vidne sadove nove misijonske metode, kot nam to razodeva zavist in nasprotovanje latinske duhovščine, ki je nastopila proti slovanski porajajoči se Cerkvi. Nasprotniki niso namreč nastopili proti grškemu obredu, v katerem je maševal Konstantin, edini duhovnik v vsej skupini; nastopili so proti načrtu, ki je imel za cilj ustanovitev slovanske Cerkve, ki bi bila neodvisna od Salzburga, kot nam to zgovorno pričča spis o „Spreobrnjenju Bavarcev in Karantancev“; ta spis je bil napisan v obrambo salzburške cerkveno-pravne oblasti nad Moravsko in Panonijo proti novo nastali Metodovi nadškofiji leta 870.

Po treh letih in pol naporenega a uspešnega dela, sta Ciril in Metod že toliko pripravila svoje učence na prejem svetih redov, da je prišel čas za ureditev cerkvenopravnega položaja slovanskega misijona: ustanovitev samostojne moravske hierarhije; posvetitev nekaterih učencev; potrditev slovanske liturgije.

Pri slovenskem knezu Kocljju

Pot v Rim je vodila slovanska učitelja s predstavniki Rastislava in njunih učencev poleti 866. leta preko slovenske Panonije dalje na jugozapad preko Ptuja, Ljubljane, Ogleja in Benetk do Rima.

Prvo presenečenje je Ciril-Methodova skupina doživela v Blatenskem kostelu, na dvoru slovenskega kneza Koclja, ki je bil vazal nemškega kralja, cerkveno pa je spadal pod Salzburg. Tu je bilo krščanstvo že mnogo bolj utrjeno in organizirano. Kljub temu se je Kocelj navdušil za Ciril-Methodov

načrt. Tudi on je uvidel, da je samo na tej podlagi mogoča bodočnost njegovega ljudstva.

Poveril jima je tudi on petdeset izbranih kandidatov v vzgojo in šolo. To pomeni, da se je vsa skupina ustavila pri Koclju vsaj najnujnejši čas za dosego solidne podlage v novi slovanski šoli. Ker nam viri povedo, da je Ciril-Methodovo poslanstvo dospelo v Rim malo pred božičem 867. leta, se je torej ustavilo v Blatenskem kostelu več kot leto dni.

Sveta brata sta tedaj prvič prišla v stik s slovenskim ljudstvom. Vpliv njune književne šole je segal celo v slovensko Karantanijo, o čemer nam pričajo brižinski spomeniki. Napisal jih je leta 890 za uporabo v cerkvi po kaki Ciril-Methodovi predlogi nek nepoznan misijonar; kljub temu pa razodevajo lepoto in čistoto našega jezika, na katerega smo lahko ponosni, saj so veliki zapadni narodi tedaj komaj imeli kak reven in okoren zapisek svojega jezika.

Razgovori v Benetkah

Na poti iz Kocljeve slovenske Panonije proti Rimu sta se Ciril in Metod s svojim spremstvom mogoče ustavila na več mestih, saj je bilo potovanje dolgo in utrudljivo; viri nam poročajo le o postanku v Benetkah, ki so bile eno izmed mednarodnih pristanišč Sredozemskega morja. Tu je prišlo do živahnih sporov z beneškim klerom glede Ciril-Methodove misijonske metode: „Človek, povej nam, čemu si iznašel Slovenom črke in jih учиš, česar jih nihče poprej ni učil, niti apostoli, niti rimski papež, niti Gregor Veliki, niti Hieronim, niti Avguštin? Mi namreč poznamo samo tri jezike, s katerimi se sme pismeno hvaliti Boga: hebrejskega, grškega in latinskega. Filozof Ciril je odgovoril: „Pavejte mi, čemu delate Boga nezmožnega, kot da ne bi mogel tega storiti, ali zavistnega, kot da ne bi hotel? Mi pa poznamo mnogo narodov, ki imajo svoje knjige in vsak v svojem jeziku hvalijo Boga,“ to je, v svoji lastni liturgiji.

Žitje Konstantina nam navaja celo razpravo v obrambo te toliko katehizacije v narodnem jeziku, kar je bilo nesporno, temveč posebne slovanske liturgije.

Medtem je prišel od papeža Nikolaja I. (858—867) sel s povabilom, naj se mu Ciril in Metod javita. Dobil je namreč poročila o njunem delu, ki se niso ujemala: z ene strani priporočilo slovanskih knezov, z druge strani kritiko nasprotnikov.

Hadrijan II. potrdi Ciril-Methodov slovanski načrt

Ciril-Methodova rimska misija je bila odlično pripravljena. Predvsem sta sveta brata sporočila papežu samemu svoj prihod in darove, ki mu jih prinašata: relikvije sv. Klementa papeža, ki sta jih našla v Hersonezu na Krimu. Priporočila o njunem misijonskem delu so papežu predstavili moravski in panonski knežji poslanci.

Nič čudnega torej, če ju je papež Hadrijan II. (867—872), ki je od 14. decembra 867 sedel na Petrovem prestolu namesto medtem umrlega († 14. novembra) Nikolaja I., prijazno sprejel. Žitje Konstantina klasično

jedrnatu pove: „In ko je došel Konstantin v Rim, mu je prišel nasproti sam „Apostolik“ Hadrijan z vsemi meščani s svečami v rokah, ker je pač nosil s seboj relikvije sv. Klementa, mučenca in rimskega papeža. Bog pa je storil tedaj izredna čuda...“

Sveta brata sta s svojimi učenci stanovala v grškem samostanu Sv. Fraksede v neposredni bližini sv. Marije Velike — S. Maria Maggiore.

Prišla sta v večno mesto malo pred božičem 867 in se takoj lotila dela: potrditev njunega „slovanskega načrta“. Razumljivo, da ni šlo brez težav. Tudi v Rimu sta naletela na hude nasprotnike, med drugimi zlasti na škofa Formoza, poznejšega papeža, ki se je prav tedaj vrnil iz misijona v Bolgariji. Ta je skušal prepričati papeža, da ni nikake potrebe po uvajanju slovanskega jezika ali celo posebnega obreda med Slovane.

Papež Hadrijan II. je presodil sledeča dejstva, ki so govorila v prid Ciril-Metodove misijonske metode:

V sporu, ki ga je sprožil Focij z Rimom, Ciril in Metod nista iskala potrditve svojega načrta v Carigradu; kot Grka bi v Carigradu v obstoječih okoliščinah brez najmanjše težave dosegla svoj namen; v zameno pa bi pridobila za carigrajski patriarhat dejansko ves Balkan in Panonsko nižino tja do poljske šlezije.

Ciril in Metod sta izbrala raje težavnejšo, vendar cerkveno-pravno edino zakonito pot, ki ju je vodila k sv. očetu v Rim.

S tem sta dokazala papežu, da sta poštena in sveta moža, ki jima je zgolj za učinkovito širjenje krščanstva med Slovani.

K temu naj pristavimo še globok neizrisen vtis, ki sta ga naredila na papeža oba brata s svojim mirnim nastopom, s svojo globoko duhovnostjo in skrajno poštenostjo.

Dar relikvij sv. Klementa Večnemu mestu pa jima je odprl pot v srca rimskega ljudstva in pregnal vsako senco predsodkov proti došlim Grkoma v času grško-rimskega spora.

Papež Hadrijan II. je tedaj, pravi Žitje Konstantina, „vzel slovenske knjige, jih posvetil in jih položil na oltar v hramu sv. Marije, ki se imenuje Fatne — Jaslice; nato so peli z njimi liturgijo...“. Sv. mašo je pel v slovanskem obredu Ciril, ki je bil edini duhovnik v misiji, v prisotnosti papeža samega, če naj bi bil pravilen te vrste zaključek iz zgoraj omenjenega vira. Tedaj naj bi prvič zazvenela v Večnem mestu „Gloria“ v slovanskem jeziku: „Slava v višnjih Bogu in na zemlji mir človekom blagovolenja.“

Ni mogoče ugotoviti z vso gotovostjo dneva te vrste velike slovanske zmage, ki dokazuje izredno nagel in kratek postopek potrditve prve točke Ciril-Metodovega programa. Če pomislimo, da je 14. februarja 869 Ciril umrl, praznikov za tako slovesnost ni mnogo na razpolago. Ker papežev okt potrditev slovanskega bogoslužja začenja z besedami: „Gloria in excelsis Deo...“, bi dejali, da se je slovesna potrditev Ciril-Metodovega slovanskega načrta izvršila na sam božič leta 867.

MORDA ŠE NISTE BRALI...

da je nek zdravnik v Novem Sadu ponudil občini odn. ljudskemu mestnemu odboru vseh svojih 230 umetniških slik, ki jih je v letih dela nakupil in hranil, v zameno za dosmrtno pokojnino 130 dolarjev na mesec, ki se zmanjšajo na 65 dolarjev mesečno, ko on umre in jih bo prejemale njegova žena. Bržkone bodo vsi bralci mislili, kako lepo človečansko dejanje je s tem hotel napraviti neimenovani zdravnik. A buenosaireški dnevnik „La Nación“ pravilno sklepa: „Dogodek sam je vreden razmišljanja. Na primer, ena izmed bistvenih postavk v tem razmišljanju je v zvezi s politično-gospodarskim sistemom v Jugoslaviji. Nedvomno je, da bi v katerikoli 'kapitalistični' deželi prodaja teh slik prinesla zdravniku zadostnih sredstev za dostojno preživljanje, celo boljše, kakor pa se mu nudi v zameni s pokojnino... a brez dvoma je položaj v Jugoslaviji drugačen. In stari zdravnik ni našel boljše rešitve kakor omenjene za svoja zadnja leta. In tako ponuja vse za nič.“

da je po smrti generala Mac Arthurja znani časnikar Lucas, ki je za svoja vojna poročila s Koreje prejel Pulitzerjevo nagrado, objavil nekaj podatkov iz dnevnika na Koreji. Po njegovih navedbah je Mac Arthur izjavil da „je večkrat imel zmago nad komunisti v rokah, a mu je britanska podlost vedno spodnesla možnosti, posebno še, ker je bil tudi Washington napram njemu sovražno razpoložen“, da je pošiljal v Washington poročila, ki „jih je zun. ministrstvo vedno pokazalo Britancem, ti pa so jih že v teku 48 ur poslali Kitajcem bodisi preko sovjetskega poslanika v Moskvi bodisi preko Indije.“ „Tako so,“ nadaljuje Lucas Mac Arthurjeve izjave, „komunistični Kitajci že v naprej vedeli za vse ukrepe, ki jih je nameraval podvzeti. Kitajci so se odločili za sodelovanje v korejski vojni šele potem, ko so jim Britanci zagotovili, da se Mac Arthur njim ne bo mogel uspešno upreti“.

da komunistična mladina v Buenos Airesu nabira novo članstvo. Tako so do novembra lanskega leta vpisali 1860 novih članov v Capitalu, 1335 v provinci Buenos Aires, 4500 pa v ostalih provincah. V Capitalu samem so v lanskem poslovnem letu imeli 190 sestankov, od teh 172 na ulicah in 18 v tovarnah ter 28 konferenc po različnih predelih mesta, katerih se je udeležilo 434 oseb. Kot zanimivost navajamo, da so na konferenci 8. decembra 1963 v provinci Buenos Aires — ob navzočnosti 60 delegatov in 15 povabljenih — govorili Luis Heller, novi provincijski tajnik, Sergio Gluzman, tajnik federacije mladih komunistov, Feliz, tajnik za področje San Nicolas in Sonia, voditeljica ženske linije...

— da je na osnovi starega dogovora med Amerikancem Alger Hissom — ki je bil med tem že obsojen in tudi izpuščen na svobodo — ter Molotovim mesto šefa vojaškega glavnega stana pri Združenih narodih (uraden naslov je: podtajnik za politične zadeve in varnost) rezervirano vedno za sovjete? Zdaj je tak podtajnik sovjet Kiselev — s čemer se Združeni narodi nikdar ne morejo upreti kakršnemukoli napadu komunizma, kajti sovjetski veto prepreči sleherni tak poizkus — tako navaja v svojih spominih Trygvie Lie, nekdanji prvi generalni tajni OZN.

da je brazilski list „O Estado de Minhas“ malo pred Goulartovim padcem prinesel naslednji oglas: Potrebujemo dvajset krepkih mož, pripravljenih braniti posest... proti napadalcem. Mesečna plača 25.000 cruzeirov. — Se pravi: zasebna iniciativa organiziranja vaških straž.

Spectator

— Mož s tako živo narodno zavestjo in pedagog z zanesljivim čutom za moralne vezi narodne skupnosti, je moral do dna spoznati in odločno obsoditi — tudi za prihodnost — tisto slovensko napako, ki je pogubna obstoju in napredku posebej maloštevilnih narodov — needinost: „Razkolnost je bila in bo Slovencev dedna pregreha.“ „Takó seme razkolništva neprestano med Slovenci kalí in vsak napredek opovera in kasní.“

Njegovi ugotovitvi in obsodbi ni ušel tudi drug pogosten pojav slovenskega življenja: le besedno pogajanje za edinstvo, ki pa dejansko še bolj večja razklanost, zaradi katere se majhen narod ne more uveljaviti v svetu: „Slavo ženemo in zlogo, zlogo željimo, pa so to večidel besede, kajti v djanji vsakdo v svoj rog trobi in po svoje pisari. Tako srote se toliko razdrobimo, da nas nikjer čutiti ni.“

Veliko časovno nevarnost pa je gledal v komunizmu. Ta mu je bil tema pridige na šesto pobinkoštno nedeljo 1848 v šentandraški stolnici, kjer je uvodoma silno bistro razvidel v smrti pariškega nadškofa Affreja „grozno predigro evropske prihodnosti.“ Nadškofova smrt med dvema sovražnima taboroma bogatincev in taborom nemaničem, ki ji oba očitata pristranost.

LJUBIMO SVOJ JEZIK

Jože Vombregar, Argentina

Padla je odločitev — odločilo se je; padla je beseda — beseda je bila izrečena; padel je predlog — predloženo je bilo; pasti v oči — zbsti v oči; pasti iz vloge — spozabiti se; pasti v hrbet — zahrbtno nasti; pasti v omedlevico — omedleti; pasti okrog vratu — objeti; pasti v breme — priti v breme; hiša pade na sina — hišo dobi (podeduje) sin; od pamtiveka — kar pomnijo; pasma — pleme; pajsaz — pokrajina; pajsazist — (po)krajinar; peresnolahek — lahek ko peresce; pester — pisan; pir, pirovanje — gostija, svatovanje; plaža — peščina (za kopanje ali sončenje); [literarna plaža — dren]; plamteti — plameneti; podstopiti se — lotiti se; po preteku roka — po roku, ko preteče rok; posluževati se — uporabljati; potek slavnosti je bil tak in tak — slavnost je potekla tako in tako; s polno paro — z vso paro; v polnem delu — sredi dela; polno uro — debelo uro; v polnem obsegu — v celoti; podleči ranam — umreti; podvzeti kaj — lotiti se česa; posedovati — imeti; polagati važnost (na kaj) — pripisovati pomembnost (čemu); položiti račun — dati račun; postavil je svojega moža — izkazal se je; grdo postopati — grdo ravnati; pod tem razumemo — s tem mislimo; povod — priložnost; postopek — obravnava; poedin — posamezen; povestnica — zgodovina; po-

tankost — nadrobnost; podel — umazan, nizkoten, prostaški; pojav — prikazen; pojava — prikaz, prihod, navzočnost, nastop; pojaviti se — prikazati se, priti, nastopiti; ponovno — vnovič, znova, nanovo; poreklo — izvir; po poreklu — po rodu, doma iz; [izvor — izvir]; poveriti — zaupati, poverjenik — zaupnik, pooblaščenec; pralni stroj — pralnik; praha — trznina, prelog; prapor — zastava; prestati težave — prebiti težave; prestati bolezen — preboleti bolezen; premirje — pomirje; pretvarjati — spreminjati; pretvarjati se — igrati, hliniti ip.; [prezirati — zaničevati; prezir — zaničevanje]; predstavnik — zastopnik; prelest — mik, omama; prekiniti — pretrgati, presekati, ustaviti, prerezati; [pretiran — prenapet, pregnan;] predstavljati, npr.: ta slika, podoba predstavlja... — ta slika, podoba pomeni...; predstavljali nam bojo Hamleta — igrali nam bojo Hamleta; predgovornik — prejšnji, prvi govornik; predvidevati — misliti na, imeti v mislih; pri polni zavesti — popolni zavesti; priti k sebi — zavedeti se, ovedeti se, opomoči si; od kod pride to — od kod to...; naprej priti — zgoditi se; to me pride drago stati — to me drago, mnogo stane; pristanek — privoljenje; v prilog — v prid; prisoten — navzočen; priroda — narava; prirodan — naraven; prijati — všeč

biti, pogodu biti; prisiliti — primorati; prostor vzeti — sestiti; protiviti se — ustavljati se, nasprotovati; prosjačiti — beračiti; prosjak — berač; propal — izprijen, pokvarjen; prosvetljen — razsvetljen (pač pa prosveta); proslul — razvpit, znan, glasovit; protislovje — nasprotje; pronikniti — predreti; pronicati — predirati; pronicav — prediren (sme mo pa včasih vendarle namesto pre-rabiti pro—, da se izognemo sicer težko razumljivemu izrazu); prokleti — prekleti; proklet — preklet. (Pred-pona pro ni slovenska, temveč pre; zato uporabljamo drugo, kjer je le mogoče!) Pustim ga pozdraviti — dam ga pozdraviti; pravda se razvija — pravda teče; radi — zaradi; radost — veselje; razborit — srborit; razgovor — pogovor; razumeti razjariti — razkačiti, raztogotiti; razljutiti — razjeziti, razkačiti, raztogotiti; razlika — razloček; razlikovati — razločevati (pač pa različen); razmišljevat — premišljevat; razmotriti — premisliti, pretehtati, preudariti; razprava — obravnava; razpravljati — obravnavati; razstane — razhod, slovo; resolucija — sklep; ribati — strgati; ribežen — strgalka; na robu dogodkov — ob dogodkih; na robu, ob robu — kraj, ob kraju; rokovati se — podati roko, stiskati si roke; rotiti pri — rotiti na (rotim te pri živem Bogu — rotim te na živega Boga); [rojak — sorojenec]. Sestati se — sniti se; sestane — snidenje, shod; sila — moč (pač pa moremo rabiti besedo v pravem slovenskem pomenu stiske, nesreče ip.); konjska sila — konjska moč; skiniti — sneti; slovar — besednjak; slavje — slavnost; slični — podoben; slučaj — naključje; slu-

čajno — po naključju; slušati — ubogati, poslušati; slop — steber; služinčad — posli, družina; v smislu pravil — po pravilih; to nima smisla — to je brez pomena; smatrati — imeti za kaj; smel — predrzen; smisel — pomen; smelost — pogum; snimek — snemek; soda voda — sodavica; sobarica — hišna; sotrudnik — sodelavec; nisem v stanu storiti tega — ne morem, nisem sposoben storiti tega; sovpadati — ujemati se, skladati se; k sreči — na srečo; starosta — starešina; staviti predlog — predlagati; staviti na izbiro — dati na izbiro; staviti v veljavo — dobiti veljavo; stoji mu na razpolago — mu je na razpolago; od strani moža — od moža; od moje strani — od mene; stremeti — hoteti, prizadevati si (pač pa stremuh, stremuštvo); stoji zapisano — je zapisano; stati pod nazorstvom — biti pod nadzorstvom; staviti se na razpolago — ponuditi se; stranpot — kriva pot; [spomenik — spomenek]; stas — postava, rast, život; stasit — postaven, zastaven; strokovnjak — izvedenec; strpati — stlačiti; [stroj, aparat — sprava, naprava]; suhoparen — pust, suh; svojstvo — lastnost; svrha — namen; svojski — poseben, samosvoj, samorasel; svečan — slovesen; svečenik — duhovnik; svirati — piskati, igrati; svirel — piščalka; svod — obok, oblok; [svež — mlad, nov, hladen; boren, pohleven; slika — podoba; slutnja — sum; slutiti — sumiti; sluga — hlapec; služkinja — dekla, krščenica; soba — izba; strog — oster, trd, hud, resen]; tajen — skriven; tajinstven — skrivnosten; tajnost — skrivnost (pač pa taj-

nik); v teku enega dneva — v enem dnevu; tesnec — soteska; težka bolezen — huda bolezen; težko ranjen — hudo ranjen; težek boj — trd boj; težiti — prizadevati si; težnja — prizadevnost, prizadetje; tiralica — iskalnica; tišina — tihota; tišina! — tiho!; točen — natančen; tolpa — drhal; v toliko, v kolikor — toliko, kolikor; trudapoln — utrudljiv; trpati — tretati, tlačiti; turben — žalosten; tuga — žalost, toga; tvrdka — podjetje; [točka — pika, del, odstavek, stavek (n. pr.: ta točka programa — ta del programa)]; ubijati si glavo — beliti si glavo; uglasiti — ubrati; ukiniti — odpraviti, razveljaviti; umesten — priličen, pripraven, primeren, prikladen; umreti na pljučnici — umreti za pljučnico; upropastiti — uničiti; usmev — nasmeh; usodepoln — usoden; ustromiti se — zravnati se; utvara — slepilo, zdelo, prikazen; uteha — tolažba; utešiti — tolažiti; potešiti — potolažiti, umiriti; utvarjati si — domišljati si, delati si upe; utvor — privid; uvaževati — upoštevati; usojati si — drzniti se, upati si; upravitelj — oskrbnik; varovati se pred ognjem — varovati se ognja; važen — tehten, pomemben; veda — znanstvo; verovati na vraže — verovati v vraže; vešč — izveden, umetelen, izurjen, spreten; vest — novica, glas, sporočilo, oznanilo, naznanilo; vestnik — glasnik; vetrnjak — omahljivec; vešala — vislice; vežbati (se) — vaditi (se), uriti (se); vežbanje — vaja, urjenje; visok dobiček — masten dobiček; visoko spoštovati — zelo spoštovati; visoko spoštovanje — veliko spoštovanje; visoko morje — široko, odprto morje; visoko mnenje

— dobro, odlično mnenje; visoka zmaga — velika zmaga; vodotesen — nepremočljiv; zrakotesen — nepredušen; [vojna — vojska; vojska — vojaštvo; vojna v pomenu bojevanja je slovenski = vojska; vojska v pomenu vojaških čet je = vojaštvo, vojaške čete]; vprav — prav; vstanek — vstaja; vstaš — vstajnik; vsemirje — vesolje, vesoljstvo; vsemirski — vesoljski; brez vsake napake — brez kake napake; vzajemen — medsebojen; vzduh — zrak; vzdušje — ozračje; vzhičen — navdušen; vzhičje — navdušnje; vzor — zgled; vzormož — zgled moža, zgleden mož; velesila — velika država; zadržati se (v pomenu obnašanja) — vesti se, obnašati se; zadušnica — mrtvaško opravilo; zagonetka — uganka; zahtevati — terjati; zahteva — terjatev, terjavnje; zaključek — sklep; zakon (predpis) — postava; zamoči — moči; zakuska — prigrizek; zaključiti sejo — nehati, končati, skleniti sejo, zapreti; zasluga — zaslužnje; zastopiti — razumeti; zapad — zahod; zatočišče — zavetje, pribežališče; zavisiti — odvisen biti; zločin — hudodelstvo; zločinec — hudodelec; znak — znamenje; to ti zna prav priti — to ti utegne prav priti; to znese tisočak — to da tisočak; zoperstaviti se — po robu se postaviti; zrcalo — ogledalo; zvanje — poklic, ime; zvati — klicati, imenovati; odzvati se — oglasiti se, odgovoriti; [zanimati — mikati; zanimiv — mičen, mikaven]; žalibog — žal; žetev je bogata — žetev je obilna; žigosati — šibati; žolca — živica; žrtvenik — darilnik, oltar; [živec — čutnica; žrtev — daritev; žrtvovati — darovati; žrec — poganski (starosl.) duhovnik. (Bo še)

GRADIVO K VETRINJU

MSGR. ŠKERBEC, NO IN VETRINJE

V zadnji številki „Vestnika“, ki sem ga imel čast urediti, je bil na straneh 278—280 objavljen prispevek profesorja Janeza Gruma, sedaj v Milaukeju, pod naslovom „Zgodovinsko gradivo k našim zadnjim dnevom v Ljubljani leta 1945“. V tem prispevku je prof. Grum navajal izvajanja msgr. Škerbca na občnem zboru ZDSPB leta 1960.

Zdaj berem v „Taboru“, glasilu neke frakcije med borci, prispevek dr. Stanka Kocipra, v katerem slednji trdi, češ da naj bi dekan Škerbec povedal vse to, kar Janez Grum navaja, še za svojega življenja odn. tista navajanja potrdil. Skratka: navajanje besed msgr. Škerbca po dr. Kociprovem mnenju niso izraz resničnega mišljenja pok. dekana. Ne morem trditi, da bi dr. Kociper zanikal obstoj teh dekanovih izvajanj, ne daje jim pa vere.

Zato k prispevku dr. Kocipra v „Taboru“ samo tole:

V arhivu imam pismo dekana Škerbca z dne 19. junija 1963 — je zadnje pismo, kakor sem že omenil v „Vestniku“ 1963 na strani 250 —, kjer je med drugim zapisano tudi tole:

„Kako se Ti godi? Z 'Vestnikom' si precej razpihal vse slovensko ozračje naše emigracije. To je bilo zelo potrebno, da se je dr. Bajlec oglasil! Še bolje bi bilo, če bi bil dr. Basaj napisal, kako je bilo — v obrambo sebi in Narodnemu odboru. Dr. Bajlec je prišel v Ljubljano nekoliko kasneje in se mi zdi, da vsega razvoja ni jasno doživel.

Jaz sem pred par leti na občnem zboru Zveze borecev pojasnil nekatere točke. Janez Grum mi je pisal, naj to napišem in dovolim, da se priobči v 'Vestniku'. Sporočil sem mu, da to lahko priobči kot poročilo, kaj sem govoril na dotičnem občnem zboru. Jaz nočem sedaj nekako posegati v ta prepir. Dolžnost Narodnega odbora je, da vse pojasni, in če ta noče, potem nima pomena, da bi se jaz v to vtikal. Zame je čisto jasno, da so Angleži vrnili našo Narodno vojsko, ker so bili prepričani, da je to Rupnikova vojska. Ko bi bil šel general Rupnik z Narodnim odborom ob pravem času, bi se bila izvršila ločitev naše Slovenske vojske od nemške vojske — in bi ne bili prišli pred Angleže kot Rupnikovi domobranci. Ti neizkušeni ljudje, ki so hodili okrog Angležev in pripovedovali, da je vse to Rupnikovo domobranstvo, so največ krivi vrnitve. Jaz sem Rupniku povedal na škofiji, da ne moremo pred zaveznike pod njego-

vim poveljstvom, ko je on sodeloval z okupatorjem — par dni še pred nemško kapitulacijo je rohnel proti Angležem in Amerikancem — toda povedal sem mu tudi, da ga bomo mi branili pred zavezniki... Ko bi bil general Rupnik v Avstriji, bi ga skrili naš odbor in rešil, kakor smo rešili Vuleta...

Dolžnost Narodnega odbora je, da pojasni ves potek dogodkov in brani svoje delo... in Bajlec je storil le svojo dolžnost.“

Tako dekan Škerbec.

Mislím, da bi bilo silno bolj modro, vprašati za mnenje še živeče člane v takratnj sestavi Narodnega odbora, gg. dr. Basaja, dr. Jelenca in Rudolfa Žitnika, kakor pa pisati dolge članke na domnevah netočnega navajanja msgr. Škerbca. Mislím tudi, da bi bilo bolje objaviti govor Mirka Javornika na ljubljanskem radiu 4. maja itd. itd.

Če kot bivši urednik dodam v odgovor še nekaj besed, samo tole: edini prispevek, ki sem ga kot urednik dobil v odgovor dr. Bajlecu je bil prispevek Maksa Loha, ki je bil objavljen. Prspevek, ki ga je dr. Kociper poslal na moj naslov preko Dušana Dimnika, mi žal ni prišel v roke, ker ga je donašalec zadržal. Drugih komentarjev k dr. Bajlecu nisem prejel.

Pavle Rant

NOVICE IZ SLOVENIJE

Prebivalstvo Slovenije v letu 1963

V Sloveniji se je v letu 1963 rodilo 29.165 otrok, 455 več kot v letu 1962. Smrtnih primerov je bilo 14.875, 833 manj kot v letu 1962. Na dan 31. decembra 1963 je republika Slovenija štela 1.614.414 prebivalcev.

Industrijska proizvodnja

V primerjavi s prejšnjim letom je industrijska proizvodnja v Sloveniji narasla v letu 1963 za 14,5%. V istem času je število zaposlenih v industriji naraslo za 4,2%.

Pristanišče Koper

Pristanišče Koper se kljub oviram centralne vlade v Beogradu stalno razvija. Iz tujine je v letu 1963 priplulo ladij v teži 722.000 BRT, kar je 207.000 več kot v prejšnjem letu. Promet blaga je narastel za 236%.

Turizem

Slovenske turistične kraje in izletniške točke je v letu 1963 obiskalo 976.200 turistov. Od teh je prišlo iz tujine 334.800. Najbolj so obiskana zdravilišča.

UREDNIKOV KOTIČEK

C. C. — F. J. Kakor vidita, sta vajina prispevka objavljena. Čestitam še posebej k uvodniku o skovikanju. Pišite še kaj več. (Kar imam že, bo kmalu objavljeno.)

Testimonio: Primerno se nam je zdelo, da objavimo v španščini zapisnik, ki ga je pred leti podal M. Z. — Prosimo vse borce, da ga dajo prebrati svojim argentinskim prijateljem.

Slomšek-Dolinar: Kot vidite, je tudi v tej številki mnogo citatov. Niso objavljeni za prazen nič, kajti vsak zase so biser, ki ga velja hraniti. Hvalimo Boga, da nam je dal Slomška, in čestitajmo g. Dolinarju, da nam ga je približal.

Novice iz Slovenije smo začeli objavljati v tej številki. Merilo je: kadar se bomo lahko vrnili domov, moramo biti na tekočem!

Argentino
Correo
Suc. 7

TARIFA REDUCIDA
Concesión No. 6830

Propiedad Intelectual
No. 700.070
Ramón Falcón 4158, Bs. As.

AX

Vestnik: es el único Informativo de los Excombatientes anticomunistas eslovenos; is the official voice of Slovenian anticommunist veterans